

НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА МЕДИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
НАЦІОНАЛЬНОГО ФАРМАЦЕВТИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (м. ХАРКІВ)
СЕКЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ МЕДИЧНИХ БІБЛІОТЕК
УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ

МЕДИЧНІ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ: ДОСВІД, ТРАДИЦІЇ, ІННОВАЦІЇ

**Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
м. Харків, 20–21 травня 2020 року**

Київ – Харків
2020

**ОСНОВНІ НАПРЯМКИ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ
ТА ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Белякова Тетяна Володимирівна

*завідувачка відділу наукової обробки документів та ведення каталогів
Наукова бібліотека Харківського національного
медичного університету, м. Харків*

***Анотація.** У статті розглядається робота Наукової бібліотеки з користувачами, напрямки культурно-просвітницької та виховної діяльності студентської молоді.*

***Ключові слова:** культурно-просвітницька та виховна робота, вузівська бібліотека, медична бібліотека.*

Вузівська бібліотека є документно-інформаційною складовою освітнього, наукового і педагогічного процесу університету. Бібліотека – центр інформаційних комунікацій, осередок знань, освіти, культури, який розвивається разом із своїм університетом.

Наукова бібліотека Харківського національного медичного університету (НБ ХНМУ) бере безпосередню участь у виховному процесі студентства, формує інформаційну культуру користувачів, проводить численні культурно-просвітницькі заходи. Ця робота знаходить відображення у багатьох публікаціях співробітників бібліотеки.

Робота НБ ХНМУ зі студентством орієнтована на професійний, інтелектуальний, культурний розвиток особистості студента з активною громадянською позицією в суспільстві. В університеті працює комісія з навчально-виховної роботи, є «План навчально-виховної роботи ХНМУ». Бібліотека активно сприяє виховному процесу, що знаходить своє відображення в проведених заходах.

Культурно-просвітницька та виховна діяльність бібліотеки ведеться за багатьма напрямками, в тому числі духовно-моральному, морально-етичному, естетичному, екологічному, патріотичному та ін.

Український народ має свої духовно-моральні цінності та культурні традиції. Культура містить у своєму ядрі духовні цінності. Історична пам'ять нашого народу є основою національної самосвідомості. Збереження фондів книжкових пам'яток, їх вивчення та розкриття користувачам сприяє вихованню гордості за свою історію та культуру. Бібліотеки створюють фонди краєзнавчої літератури, відділи рідкісних та цінних видань, ведуть наукові дослідження [5].

Книжкова спадщина має величезне значення для збереження традиційних цінностей народу, його історії. Бібліотека популяризує книж-

кові пам'ятки серед студентства. Рідкісні і цінні книги розповідають про історію зародження і розвитку медицини в державі, в Харкові у різні часи. Все це сприяє духовно-моральному вихованню.

Через розкриття фонду книжкових пам'яток, на прикладі надання благодійної та державної медичної допомоги населенню в XIX столітті, соціального служіння громади сестер милосердя товариства Червоного Хреста, руху милосердя у місті, бібліотека сприяє вихованню гуманізму [6].

Вивчення історії становлення Харківської вищої медичної школи, благодійної допомоги всіх її установ сприяє формуванню світогляду студентів, гордості за свій університет. Харківська медична школа – зразок самовідданості і самопожертви заради здоров'я народу [12].

Розвиток медицини сприяв розвитку Харкова. Багато імен видатних учених-медиків у топонімах нашого міста. Студентство має знати ці імена, на прикладі їх життя вчитися працювати на благо суспільства [13].

Наукова бібліотека, підтримуючи волонтерський рух ХНМУ, започаткувала благодійний проект «Світ у дитячих долоньках», мета якого – організація дозвілля онкохворих дітей у лікарнях та вихованців дитячих будинків, і залучає до волонтерської діяльності у ньому студентів. Участь у проєкті сприяє вихованню гуманізму, милосердя, а також професійному становленню майбутніх лікарів – набуттю навичок роботи й спілкування з пацієнтами [11].

У 2012 р. кафедра філософії ХНМУ проводила навчально-методичну конференцію «Актуальні проблеми духовності: сучасні реалії та перспективи», присвячену 135-річчю з дня народження видатного лікаря, архієпископа Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького). Бібліотека провела огляд літератури про життя, діяльність та служіння Святителя Луки [7].

Наукова бібліотека як інформаційний та культурно-просвітницький центр вишу активно бере участь в процесі духовно-гуманістичного виховання майбутніх лікарів. Проводяться заходи, що сприяють художньо-естетичному і етичному вихованню студентів [8]. Крім традиційних тематичних виставок, готуються віртуальні виставки-презентації про вчених ХНМУ, співробітники бібліотеки беруть участь з доповідями в університетських науково-практичних та студентських конференціях гуманістичної спрямованості, в різних заходах, що проводяться в Харкові. Готуються виставки художньої літератури «Ім'я тобі – Лікар», що розповідають про медицину, розкривають образ лікаря, відносини між медичними працівниками та пацієнтами тощо.

Моральність і професійні категорії – рівнозначні складові професії лікаря. Твори про лікарів виховують у студентів милосердя, співчуття, любов до людей. Так, для всіх першокурсників бібліотека проводить лекції-огляди «Образ лікаря в художній літературі», «Медицина в дзеркалі світової літератури», «Улюблениця літературної музи: медицина в літературі» [9]. Також для користувачів складено ілюстрований анотований бібліографічний покажчик «Медицина в дзеркалі світової літерату-

ри», перший випуск містить 180 назв літературних творів з фонду Наукової бібліотеки, готується наступний випуск покажчика, доповнений новими творами.

На кращих зразках художньої літератури молодь пізнає багатогранність професії лікаря, його особистості. Ознайомлення студентства з життям та діяльністю лікарів-письменників сприяє вихованню сумлінності, милосердя, співчуття, терпіння та відповідальності майбутніх лікарів.

На прикладі літературної творчості Антона Павловича Чехова та Михайла Булгакова, письменників і лікарів, бібліотека популяризує медичну науку та практику, роботу земських лікарів. В їх творах представлено збірний образ лікаря – безкорисливий, інтелігентний, скромний, відданий своїм пацієнтам і науці, або такий, що негідний цього звання [3], [16].

Бібліотека проводить заходи, що сприяють розумінню етичних проблем медицини при вивченні біоетики та деонтології як основоположних принципів професійної діяльності лікаря. Наприклад, проводяться огляди літератури, які піднімають етичні питання біоекспериментів. Художня література є потужним фактором впливу на внутрішній світ і поведінку людини. Біоетика розглядає моральну проблематику, пов'язану з розвитком біомедичних наук і впровадженням новітніх досягнень, біотехнологій в медицину. В оглядах приділяється увага морально-етичним питанням експериментальної діяльності медиків [10].

НБ ХНМУ сприяє екологічному вихованню молоді, приділяє увагу дбайливому ставленню до природи та її ресурсів. Шляхом проведення виставок (як традиційних, так і віртуальних), залучаючи різні ресурси, бібліотека здійснює інформаційне забезпечення педагогічного процесу [4].

Одним з найважливіших напрямків виховної діяльності є патріотичне виховання. До знаменних історичних подій, ювілеїв відомих людей, релігійних і народних свят тощо бібліотека проводить тематичні зустрічі, огляди літератури та інші заходи. Всі вони сприяють вихованню духовності, патріотизму, формуванню громадянської позиції [2].

З патріотичного напрямку роботи бібліотека провела ряд заходів. Так, для студентів проведено огляд літератури до 400-річчя гетьманства Петра Сагайдачного – політика та військового діяча. Розглянуто історичні події з кінця XV по XVIII сторіччя [15].

У фонді НБ ХНМУ є видання Т. Г. Шевченка, які відображають різні грані його творчості: літературні – твори історичного та побутового жанру, поезія, автобіографія, мистецькі – портрети, пейзажі тощо. До 200-річчя від дня народження видатного українського поета та художника Наукова бібліотека провела огляд літератури і щороку у березні проводить такі заходи [14].

У 2018 році, до 75-річчя перемоги у великих військових боях періоду Другої світової війни, бібліотеки проводили численні заходи до Дня міста. Акцентується увага на книгах воєнних років – документах, що зберігають історичну пам'ять про Другу світову війну. По цих книгах простежується розвиток медицини, окремих її галузей, увічнений трудовий подвиг медиків на фронтах війни [1].

Таким чином, Наукова бібліотека веде значну роботу з користувачами, особливо зі студентством, направлену на духовно-моральне, етичне, екологічне, патріотичне виховання, формування інформаційної культури, просування читання та ін. Культурно-просвітницька та виховна робота знаходить відображення у численних публікаціях співробітників, які представлені на сайті НБ ХНМУ libr.knmu.edu.ua в розділі «Наші праці».

Література:

1. Белякова Т. В. День города Харькова – 75-летие освобождения. Информационно-библиотечное обеспечение мероприятия / Т. В. Белякова // Слобожанські читання : матеріали XXIII міжнародної наукової конференції (17–19 квітня 2019 р.). – Харків, 2019. – Режим доступу : <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/25259>.
2. Белякова Т. В. Роль библиотеки медицинского вуза в духовно-нравственном воспитании врача [доклад] / Т. В. Белякова, И. В. Камлык // Возрождение духовности в современном мире: взаимодействие церкви и образования: к 90-летию Высокопреосвященнейшего Никодима, Митрополита Харьковского и Богодуховского : тезисы Всеукраинской научно-практической конференции, 24-25 марта 2011 года. – Харьков, 2011. – С. 26-29. – Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/17156>.
3. Иванова И. Ш. А. П. Чехов – врач и писатель / И. Ш. Иванова // Методологія та практика лінгвістичної підготовки іноземних студентів в умовах Болонського процесу : матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю. Вип. 4. – Харьков, 2010. – С. 66–67. – Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/3685>.
4. Иванова И. Ш. Екологічне виховання і освіта в медичному університеті / И. Ш. Иванова // Медичні бібліотеки України на шляху до суспільства знань : матеріали науково-практичної конференції, Львів, 15–17 травня 2007 р. – Київ, 2007. – С. 70–73. – Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/5698>.
5. Камлык И. В. Бібліотека як берегиня національної культурної пам'яті / И. В. Камлык, Т. В. Белякова // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2015. – № 4. – С. 18-19. – Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/13207>.
6. Камлык И. В. К истории создания общины сестер милосердия в Харькове: по страницам редких и ценных изданий / И. В. Камлык,

Т. В. Белякова // Історичні, економічні, соціально-філософські та освітні аспекти розвитку охорони здоров'я : матеріали III Міжнародної наукової інтернет-конференції, 2–9 листопада 2015 р. / Харківський національний медичний університет. – Харків, 2015. – С. 57–60. – Режим доступу <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/11944>.

7. Камлык И. В. Хирург, Ученый, Святитель [Святитель Лука (В. Ф. Войно-Ясенецкий)] : (обзор литературы) [доклад] / И. В. Камлык // Актуальні проблеми духовності: сучасні реалії та перспективи : матеріали навчально-методичної конференції з міжнародною участю, присвяченої 135-річчю з дня народження видатного лікаря, архієпископа Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького), 18 квітня 2012 р. / ХНМУ. – Харків, 2012. – С. 53–54. – Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/337>.

8. Киричок И. В. Духовно-гуманистические основы профессиональной деятельности врача: просветительская роль библиотеки университета / И. В. Киричок // Університетська бібліотека та інформаційні сервіси для науки та освіти : матеріали науково-практичної інтернет-конференції, 10 жовтня 2013 року. – Харків, 2013. – С. 52–57. – Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/3851>.

9. Киричок И. В. Медицина в литературе: библиотека вуза и нравственно-этическое воспитание студентов-медиков / И. В. Киричок, В. М. Серпухова, О. В. Озеркина // Бібліотечні цінності в епоху сучасних інформаційних технологій : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з міжнародною участю, Чернівці, 14-15 травня 2015 р. – Київ, 2015. – С. 113–118. – Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/9123>.

10. Киричок И. В. Чтение художественной литературы как элемент воспитательной работы библиотеки медицинского вуза: этика биоэкспериментов : [доклад-презентация] / И. В. Киричок, В. М. Серпухова, О. В. Озеркина // Читання в епоху розвитку електронних ресурсів: книга чи Інтернет? : матеріали наук.-практ. конф., Полтава, 13-14 вересня 2016 р. / Полтав. нац. техн. ун-т ім. Юрія Кондратюка; науково-технічна бібліотека ПолтНТУ; Центр. наук. б-ка Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – Полтава : ПолтНТУ, 2016. – С. 60–67. – Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/13807>.

11. Киричок І. Волонтерська діяльність бібліотек ВНЗ: [доповідь-презентація на педагогічній майстерні «Бібліотечна інноватика» в рамках XIV Міжнародної методичної школи-семінару «Сучасні педагогічні технології в освіті», 2 лютого 2017 р., НТБ НТУ «ХП»] / І. Киричок. – 2017. – 21 слайд. – Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/15629>.

12. Костюкевич Т. В. Харківське Медичне Товариство як осередок подвизництва і волонтерства: по сторінкам рідкісних та цінних видань / Т. В. Костюкевич, І. В. Киричок // Історичні, економічні, соціально-

філософські та освітні аспекти розвитку охорони здоров'я : матеріали III міжнародної наукової інтернет-конференції, Харків, 2-9 листопада 2015 р. / [редкол. : І. Ю. Робак, Г. Л. Демочко] ; Харківський національний медичний університет. – Харків, 2015. – С. 60–66. – Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/11979>.

13. Кравченко С. А. Увічнення видатних учених-медиків у топонімах Харкова / С. А. Кравченко, Л. В. Скрипченко // Наука XXI століття: Харків медичний : матеріали науково-практичної конференції, Харків, 4 травня 2018 р. / Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка. – Харків, 2018. – С. 7–19. – Режим доступу : <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/20715>.

14. Серпухова В. М. Людина у живописі Т. Г. Шевченка: огляд літератури до 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка, видатного українського поета та художника / В. М. Серпухова, О. В. Озеркіна // Тарас Шевченко – Людина, Письменник, Патріот : матеріали наукової студентської конференції, присвяченої 200-річчю від дня народження Т. Г. Шевченка 25 березня 2014 р. / Харківський національний медичний університет ; кафедра суспільних наук. – Харків, 2014. – С. 26–31. – Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/5760>.

15. Серпухова В. М. Петро Сагайдачний – гетьман Війська Запорозького : огляд літератури до 400-річчя гетьманства Петра Конашевича-Сагайдачного в українському козацтві / В. М. Серпухова, О. В. Озеркіна // Тарас Шевченко – Людина, Письменник, Патріот : матеріали наукової студентської конференції, присвяченої 200-річчю від дня народження Т. Г. Шевченка 25 березня 2014 р. / Харківський національний медичний університет ; кафедра суспільних наук. – Харків, 2014. – С. 55–60. – Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/5810>.

16. Серпухова В. М. Творчество Михаила Булгакова – писателя и врача / В. М. Серпухова // Методологія та практика лінгвістичної підготовки іноземних студентів : матеріали науково-практичної конференції. Вип. 5. – Харків, 2011. – С. 152–153. – Режим доступу : <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/366>.